

Tegenover de moeilijkheden staat veel, dat de theorie plausibel maakt. De verschijnselen van het atavisme, de hardnekkigheid der rudimentaire organen, het voorkomen van zoogenaamde morphologische kenmerken (d. z. zulke, die geen rol hoegenaamd bij de levensverrichtingen spelen) en van eigenschappen, die voor het bestaan der individuen, maar niet voor de soort, schadelijk zijn.

Zoo blijft de voorstelling, door WEISMANN uitgesproken, bij alle onzekerheid omtrent haar onverbreekbare juistheid, toch een hypothese van groote waarde en gewichtige beteekenis, een „belangrijke „vooruitgang”, zooals VAN BEMMELEN zegt, „op het pad der mechanische natuurverklaring”.

ZWAARDEMAKER.

Dr. LUDWIG MARTIN, *Aerztliche Erfahrungen über die Malaria der Tropen-Länder.*

Onder bovenstaanden titel heeft Dr. MARTIN een boekje in het licht gegeven, waarin hij zijn ervaringen, opgedaan gedurende een zevenjarige praktijk in Deli, en wel hoofdzakelijk ten opzichte van malaria-aandoeningen, voor medici en reizigers in tropische landen mededeelt.

Onder de rubriek „verschijnselen” belooft hij, met voorbijgang der algemeen bekende symptomen „nur besonders bemerkenswerthe „und, seiner Meinung nach, neue Beobachtungen an (zu) führen, sowie „auf bis jetzt nicht beschriebene Complicationen und Affectionen aufmerksam (zu) machen, welche der Malaria seither nicht zugerechnet „wurden, aber doch zu derselben gehören”.

Wekte dit programma in hooge mate mijn belangstelling op, des te meer viel het mij tegen, dat MARTIN die *nieuwe* localisaties, die hij voor malaria heeft waargenomen, zoo weinig uitgebreid en overtuigend heeft behandeld. Evenzoo is het gesteld met de nog niet beschreven complicaties en affecties, die hij tot malaria terug wil brengen.

Als een voorbeeld, dat mijn opinie kan staven, moge dienen de beschrijving, die MARTIN geeft van *phthisis, non tuberculosis, ex malaria*, welke hij als een tot nog toe onbekende uiting van malaria beschouwt.

„Het betreft een zevental gevallen, waarbij van hereditairen aanleg voor tuberculose geen sprake was, maar waarbij de patiënten in „hoogen graad aan malaria-cachexie leden. Onder intermitterende of „remitterende koortsen traden plotseling hevige pleuritische verschijnselen, *steeds* in de linker thorax-helft op, zonder dat er, behalve een „groote milt, andere afwijkingen waren te constateeren. Na 2 à 3 „dagen ontstond een uitstorting van vocht in de pleura-holte en deze „werd gevolgd door caverneuse verschijnselen, eerst in de linker, „daarna in de rechter long. De lijders hoestten zwaar, zweetten 's nachts „sterk en leden aan hevige dyspnoe. De dood volgde binnen 3 à 4 „weken. De sputa waren kleverig, taai, dunschimmend, door bloed

„roodbruin gekleurd (nooit groen), etterig en bezaten een eigenaardigen duffen geur. Ze bevatten steeds elastische vezels; echter kon „MARTIN nooit *tuberkel-bacillen* aantoonen. De laatste drie dezer zeven „gevallen werden bij het *eerste ontstaan* der long-symptomen, naar „Europa gezonden en genazen daar volkomen. Bij een dezer drie „moesten echter nagebleven empyemen langs operatieven weg tot „genezing worden gebracht”.

Het ware dunkt mij wenschelijk geweest, wanneer Schrijver een belangrijke en nieuwe waarneming uitgebreider hadde behandeld, en meer de puntjes op de i's hadde geplaatst.

Hoe verklaart hij die primaire pleuritis? Was die, evenals bij long-tuberculose dikwijls het geval is, een gevolg van een reeds bestaand maar nog weinig uitgebreid longlijden? Van welken aard was het in de pleura-holte uitgestorte vocht? Dat het purulent was, zou men moeten afleiden uit het laatst vermelde geval. Was dit van den beginne af etterig, hoe verklaart hij dan die primair etterige pleuritis, of werd het later etterig tengevolge van het ulcereuse proces in de longen. Gingen er aan de caverneuse verschijnselen geen symptomen van verdichting van het longweefsel vooraf? Mij dunkt, dat MARTIN dit wel had kunnen observeeren aan de rechter long, waar hij geen primaire pleuritis schijnt te hebben gezien. Was in die rechter long het ulcereuse proces ook een directe uiting van malaria of was het secundair aan dat van de primair aangedane linker long? En (om van meer vragen omtrent het proces zelf niet te spreken) waarin bestonden die „eerste symptomen van den kant der longen” bij de drie genezen gevallen? Gaarne had ik die beschreven gezien, om eenigszins te kunnen beoordeelen, of MARTIN recht had deze gevallen tot zijn z.g. *phthisis pulmonum ex malaria* te brengen. Naar aanleiding van deze gevallen en van zijn meening, dat in Deli nooit tuberculose gezien wordt, sluit MARTIN zich aan bij hen, die van een antagonisme tusschen malaria en tuberculose meenen te kunnen spreken en gaat zelfs zóóver, dat hij het niet durft te beslissen, of de gevallen van *phthisis*, overal elders in Indië waargenomen, wel van tuberculeusen aard waren en niet misschien „Parallelfälle” aan de zijne geweest zijn. Omtrent dit laatste punt zal zeker elk mijner Indische collega's met mij den Schrijver uit zijn twijfeling kunnen helpen, door eenige gevallen te vermelden, waarbij heusch tuberkel-bacillen in de sputa waren te vinden, zoowel bij Europeanen, als bij Inlanders!

Even weinig overtuigend zijn m. i. de gevallen, die MARTIN aanhaalt, om te bewijzen, dat de dysenteria catarrhalis in Deli (en misschien in geheel Indië) in hoofdzaak darm-malaria zou zijn.

Jammer is het, dat MARTIN nooit pathol. anat. onderzoekingen heeft kunnen doen. Die toch zouden in vele gevallen, òf ons meer hebben overtuigd, òf misschien zijn uitspraken en meeningen hebben gewijzigd.

Behalve zijn long-malaria, heb ik als onbeschreven nog kunnen vinden: acute infiltratie der spieren van de extremiteiten, die hij met waarschijnlijkheid meent te moeten toeschrijven aan vaatverstopping door massa's melanine.

De overige, door MARTIN beschreven als bijzonder merkwaardige symptomen en affecties: opvallend gebrek aan eetlust, het bestaan van malaria bij kinderen in de eerste levensmaanden, de typische coryza en pharyngitis, de orchitis, lymph-adenitis en kerato-malacie ex malaria enz. kunnen moeilijk aanspraak maken op de qualificatie van onbeschreven te zijn. Getuige toch het hoofdstuk „Malaria-ziekten” bij VAN DER BURG: *De Gen. in Ned. Indië*, Dl. 2, en, wat de orchitis betreft: KOENIG, *Lehrb. d. Spec. Chir.*, 1888, 3de Aufl., Bd. 2, S. 570, alwaar deze het voorkomen van intermitterende en door chinine te genezen orchitides vermeldt.

Overigens meent MARTIN nog te moeten aannemen, dat bij malaria geen prodromaal-stadium bestaat; speciaal niet bij intermittens en cachexie. Maar ook bij remittens komt het niet voor. Daar waar het schijnbaar aanwezig was, veronderstelt hij, dat er reeds koorts zou zijn geweest, die eenvoudig niet „zu ärztlicher Beobachtung” is gekomen. En „dennoch” komt het voor en deelt MARTIN zelfs mede, dat er bij HERTZ een „classische” beschrijving van is te vinden!!

Eenige opmerkingen wensch ik nog te maken omtrent de aandoeeningen, die door elk schrijver over Indische ziekten, en ook door MARTIN, *alléén* worden toegeschreven aan den invloed van het tropische klimaat op den Europeaan. Bij het bespreken der daaronder ressorteerende idiopathische hypertrophia cordis en der slapelooheid, laat hij zich weer verleiden tot m. i. minder houdbare redeneeringen en conclusies. Wat de anaemia intertropica betreft, kunnen wij hem geen verwijt er van maken, dat hij nog onbekend is met de voor korten tijd gepubliceerde onderzoekingen van EYKMAN en VAN DER SCHEER (*Tijdschr. v. Gen. v. Ned. Indië*, Dl. XXX, 3de Afl., blz. 339 en 4de en 5de Afl., blz. 516), die beiden ongeveer tegelijkertijd en onafhankelijk van elkander, door telling der roode bloedlichaampjes en bepaling van het haemoglobine-gehalte van het bloed tot de conclusie kwamen, dat anaemia intertropica als speciëel tropische aandoening *niet* bestaat.

Lezenswaardig zijn de opmerkingen, die MARTIN geeft omtrent de ligging van het sultanaat Deli, zijn klimaat, bodem enz.; omtrent de wijze, waarop de tabakscultuur wordt gedreven, omtrent levenswijze en gewoonten der bewoners en [den invloed, dien dit alles op het ontstaan van malaria uitoefent.

Met deze enkele opmerkingen meen ik te kunnen volstaan, om den indruk te rechtvaardigen, dien de inhoud van dit boekje op mij maakte en dien ik in deze woorden kan samenvatten:

Het heeft de wetenschap niet verrijkt!

BLOK,
Off. v. Gez. 1ste kl. O. I. L.